

**GLOBALNI KODEKS PONAŠANJA KOD PRIKUPLJANJA I KORIŠTENJA INFORMACIJA O
SISTEMATIČNOM I SEKSUALNOM NASILJU POVEZANOM SA SUKOBOM
13. april 2022.**

Predgovor

Ovo je dobrovoljni kodeks ponašanja u kojem su sažeti postojeći minimalni standardi za sigurno, djelotvorno i etičko prikupljanje i korištenje informacija o žrtvama ili preživjelima („preživjele/i“)¹ u vezi sa sistematičnim i seksualnim nasiljem povezanim sa sukobom.² Namijenjen je onima koji dokumentiraju, istražuju, pripremaju izvještaje, istražuju, prate te na drugi način prikupljaju („prikupljanje“) i koriste te informacije.

Kodeks je ukorijenjen u međunarodnom pravu, uključujući osnovna ljudska prava preživjelih, kao što je pravo na dostojanstvo, privatnost, zdravlje, sigurnost, pristup pravdi, istinu i djelotvorni pravni lijek. Kao takav, Kodeks je odraz univerzalnih, ključnih standarda o kojima se ne može pregovarati i koje trebaju primjenjivati svi akteri u svim kontekstima kako bi podržali pristup usredsređen na preživjele. Kodeks utjelovljuje standarde koji vrijede za pojedince i organizacije koji te standarde trebaju ugraditi u sisteme, politike, procedure, ugovore i praksu.

Kodeks nije odobrenje niti podsticaj za prikupljanje i korištenje informacija o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom. On nije rezime niti zamjena za važne tehničke smjernice u različitim sektorima. Kodeks nije prečac da se postane i ostane kompetentan za obavljanje ovog posla na odgovoran način i na način usredsređen na preživjele.

Kodeks je formuliran uz korištenje kolektivnog „mi“ da bi se naglasila naša dobrovoljna posvećenost zajedničkom radu na izgradnji i očuvanju sigurnijih i djelotvornijih praksi usmjerenih na preživjele. „Mi“ označava važan princip: „ništa o nama bez nas nije za nas“ i zajednički rad sa preživjelima, od kojih su mnogi/e dokumentaristi/ce, aktivisti/ce, pravnici/e, zdravstveni/e radnici/e, savjetnici/e itd., radi promoviranja njihovih prava i izbora. Kodeks je pripremljen uz obiman globalni proces konsultacija, uz uključivanje preživjelih u svakoj fazi. „Mi“ se odnosi na pojedince, timove, zainteresirane strane i organizacije u različitim kontekstima, uključujući državne organe, međudržavne organizacije, građansko društvo i donatore. „Mi“ rijetko radimo sami, a zajednički standardi u različitim sektorima mogu omogućiti pojedincima, timovima i organizacijama da odgovorno sarađuju.

Ovaj Kodeks ponašanja primjenjuje se:

- na direktno, indirektno, lično i prikupljanje na daljinu informacija od preživjelih i o preživjelima u bilo kojem obliku (uključujući digitalni, pisani, usmeni, audio-vizuelni, fotografski) i njihov naknadni transport, prenos, čuvanje, korištenje, dijeljenje ili objavljivanje,
- u vezi sa sistematičnim i seksualnim nasiljem povezanim sa sukobom (definiranim široko i inkluzivno),
- u svaku svrhu koja obuhvata dijeljenje ili objavljivanje takvih informacija, ali isključuje prikupljanje informacija u svrhu neposredne brige ili podrške preživjelima.

Stoga ga trebaju primjenjivati, na primjer, istražitelji/ce, dokumentaristi/ce, nadzornici/e i aktivisti/ce za ljudska prava, uključujući istražitelj(ic)e otvorenih izvora, istražitelj(ic)e zločina, druge zvaničnike/ce i stručnjak(inj)e koji prikupljaju, traže ili dobijaju informacije o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom, gdje spadaju službenici/e imigracionih i azilantskih službi i medicinsko-pravni stručnjaci/kinje, novinari/ke, istraživači/ce, prevodioci/prevoditeljice i organizacije za podršku u samim zajednicama, grupe preživjelih i humanitarni radnici/e koji prikupljaju i dijele ili objavljuju te

informacije (osim u svrhu neposredne brige ili podrške). Također ga trebaju primjenjivati oni koji nalažu, upravljaju, finansiraju i na drugi način podržavaju ili omogućavaju prikupljanje i korištenje tih informacija, uključujući donosioce politika. Ova lista nije potpuna.

Trenutni fokus Kodeksa na sistematično i seksualno nasilje povezano sa sukobom proizlazi iz inicijative da se utvrde i izdvoje standardi u vezi sa sistematičnim i seksualnim nasiljem povezanim sa sukobom i određeni faktori specifični za seksualno nasilje, kao što su stav društva i stigma koji nanose dodatnu štetu preživjelima. Međutim, mnogi standardi Kodeksa podjednako vrijede za prikupljanje i korištenje informacija od preživjelih drugih zločina i kršenja ljudskih prava i o njima.

„Preživjela/i“ obuhvata preživjele svih starosnih dobi, uključujući odrasle i djecu (osobe mlađe od 18 godina³), kao i svih rodova i identiteta.⁴ Sistematično i seksualno nasilje povezano sa sukobom ima nesrazmjerni uticaj na žene i djevojčice (zatečene u širem kontinuumu nasilja koje proističe iz sistemskih rodnih i drugih nejednakosti), što za posljedicu ima višestruke štetne reperkusije na njihove živote te utiče na naš rad. U svom radu također moramo uzeti u obzir širok raspon drugih preživjelih, kao što su osobe s invaliditetom, osobe iz LGBTQI+ zajednica,⁵ muškarci i dječaci, kao i osobe s preklapanjem tih identiteta.

Kodeks ističe potrebu da se prizna individualnost preživjelih, kao i da se izbjegava donošenje pretpostavki na osnovu grupa kojima pripadaju ili bilo kojeg pojedinačnog aspekta njihovog identiteta.⁶ Na primjer, „djeca“ nisu homogena grupa jer ta definicija obuhvata osobe koje se u velikoj mjeri razlikuju po pitanju uzrasta, zrelosti, otpornosti, obrazovanja, roda, drugih identiteta i situacija. Prilagođavanje našeg pristupa individualnim snagama, potrebama i realnostima preživjelih omogućava djelotvornije prikupljanje i korištenje informacija usmjerenih na preživjele.

Priprema je neophodna. Moramo aktivno izbjegavati neplanirano prikupljanje i korištenje informacija, pogotovo ako nemamo uvedene potrebne sisteme, politike, procedure, procjene rizika i planove. Također moramo voditi računa o pretjeranom oslanjanju na informacije od preživjelih. Ako svi utvrdimo da su nam potrebne informacije od preživjelih, stvaramo višestruke zahtjeve i pritisak na preživjele i pojačavamo rizike od izlaganja i ponovne traumatizacije. Kad god je moguće, trebamo potražiti informacije o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom iz drugih izvora koji nisu preživjele (kao što su svjedočenje o činjeničnim podacima i nalazi vještaka) kako bismo smanjili pritisak na preživjele.

U Kodeksu je objašnjeno da, ukoliko to urade na odgovarajući način, osobe koje prikupljaju i koriste informacije o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom mogu izbjeći lažni izbor između usredsređenosti na preživjele i djelotvornosti.

Svi principi i obaveze opisani u Kodeksu međusobno su povezani, uzajamno se osnažuju i važni su. Numerički redoslijed ne označava prioritet ili značaj.

SVEOBUH VATNI PRINCIPI			
 POIMATI PREŽIVJELE KAO POJEDINKE/CE	 POŠTOVATI KONTROLU I AUTONOMIJU PREŽIVJELIH	 BITI ODGOVORAN/NA I IMATI INTEGRITET	 AKO TIME ŠTO RADITE NE DODAJETE VRIJEDNOST, NEMOJTE TO RADITI

PRINCIPI PRIPREME		
 PRIPREMA JE TEMELJ	 POZNAVATI I RAZUMIJEVATI KONTEKST	 GRADITI SISTEME, KOMPETENCIJU I PODRŠKU

PRINCIPI IMPLEMENTACIJE		
 PRIKUPLJATI INFORMACIJE IZ DRUGIH IZVORA	 IZDOVJITI VRIJEME, NAPRAVITI PROSTOR	 POBRINUTI SE DA INTERAKCIJE BUDU SIGURNE I PUNE POŠTOVANJA

SVEOBUH VATNI PRINCIPI
U nastavku su navedeni sveobuhvatni principi koji se odnose na sve faze pripreme i implementacije. Oni se trebaju učitati u svaki princip Kodeksa.

1. PRINCIP. POIMATI PREŽIVJELE KAO POJEDINKE/POJEDINCE

1.1 Prilagodite se individualnosti preživjele/og: Poštujemo da je svaka osoba koja je preživjela nasilje jedinstvena. Prilagodit ćemo svoj pristup njenom specifičnom identitetu, karakteristikama, pripadnosti grupama i kontekstima, kao što su njena starost, rod, razvojne sposobnosti, otpornost, odnosi i veze sa drugima, socio-ekonomska i politička situacija i diskriminacija sa kojom se suočava.⁶ Razumijemo da se ti elementi mijenjaju s vremenom i kontekstom te da će se naš pristup možda morati prilagoditi shodno tome.

1.2 Izbjegavajte pretpostavke: Nećemo praviti pretpostavke ili generalizacije o preživjelim ili njihovim iskustvima, na primjer o tome kako bi se „trebali“ ponašati ili reagirati, o njihovoj ranjivosti, traumi, otpornosti, rodu, invaliditetu, kapacitetu, zrelosti, pouzdanosti, potrebama ili brigama.

1.3 Pitajte preživjelu/og: Nakon početne pripreme, pitat ćemo preživjele, uključujući djecu koja su preživjela nasilje, o tome šta žele, koji su njihovi prioriteti, brige, rizici i kakva im je trenutna situacija. Poštovat ćemo to i uvažavati u mjeri u kojoj je to moguće u okviru naših ovlaštenja i resursa.

1.4 Sigurnost osobe koja je preživjela nasilje postavite kao prioritet: Prioritet će nam neprekidno biti sigurnost, dobrobit i dostojanstvo osobe koja je preživjela nasilje, a ne naši ciljevi. Nastojat ćemo razumjeti rizike i reperkusije po preživjele i osobe u njihovoj okolini do kojih bi moglo doći uslijed kontakta s nama. Ti rizici mogu obuhvatiti ponovnu viktimizaciju, represalije, stigmatizaciju, fizičke, internetske, informacijske i komunikacijske sigurnosne rizike, kao i pravne rizike.

1.5 Utvrdite povećane rizike: Kada postoje povećani rizici od dodatne štete, preduzet ćemo dodatne, konkretne mjere predostrožnosti. Razumijemo da se svaka osoba može suočiti s povećanim rizicima koji se s vremenom i kontekstom mogu mijenjati. Povećani rizici mogu nastati za djecu koja su preživjela nasilje, uključujući djecu rođenu zbog rata i djecu bez pratnje, osobe iz LGBTQI+ zajednica, osobe s invaliditetom ili osobe ograničene pismenosti, osobe iz autohtonih ili marginaliziranih grupa i druge.⁶

1.6 Podržite pristup pravdi: Podržat ćemo pravo preživjele osobe da ostvari svoja prava (ili da ih ne ostvari), kao što su pravo na djelotvoran pravni lijek, istinu, pristup „pravdi“ (kako je definira preživjela/i) i transformativne reparacije. Nećemo negativno uticati na prioritete preživjele/og, njihovu sposobnost da napreduju ili traže prava, kao ni izbor da učestvuju (ili ne učestvuju) u procesima odgovornosti. Iako zapisi ili izvještaji o razgovorima mogu biti korisni preživjelima u kasnijim procesima, ublažit ćemo značajni rizik da se metodologija i zapisi ranijih razgovora mogu iskoristiti i kao argument da je svjedočenje preživjele/og nedosljedno ili da je na njih izvršen neprimjeren uticaj.

1.7 Poštujte samostalno određivanje identiteta: Poštovat ćemo i uvažavati izbor i izražavanje identiteta preživjele/og (kao što su rod, zamjenice, invaliditet ili druge karakteristike) te izbjegavati etikete ili karakterizacije koje vrijeđaju, senzacionaliziraju, marginaliziraju, stigmatiziraju, ugrožavaju ili su štetne u drugom smislu.

1.8 Budite inkluzivni i ne vršite diskriminaciju: Nećemo se upuštati u i nećemo tolerirati nijedan oblik diskriminacije,⁶ uključujući i onu koju vrše osobe koje podržavaju naš rad. Nastojat ćemo uključiti i učiniti razumnu prilagodbu⁷ za one koji su često isključeni ili ušutkani uslijed proganjanja, marginalizacije, pretpostavljenog odsustva sredstava ili kapaciteta, ili zbog toga što se previđaju kao žrtve.

2. PRINCIP. POŠTOVATI KONTROLU I AUTONOMIJU PREŽIVJELIH

2.1 Izbjegavajte neočekivano obraćanje preživjelima: Kad god je to moguće, radit ćemo preko postojećih i provjerenih tačaka pristupa ili upućivanja ili ćemo kreirati sigurne puteve kako bi preživjela/i mogli odlučiti da nam se obrate ili stupe u kontakt s nama. Shvatamo da ako se sami direktno obratimo preživjelima ili to uradimo preko nekoga drugog (umjesto da kreiramo sigurne puteve da se preživjela/i odluče obratiti nama) možemo povećati rizike od štete i vršiti pritisak na preživjele da sarađuju, čime se umanjuje istinski slobodan izbor.

2.2 Poštujte izbore preživjele/og: Poštujemo izbor svake preživjele/og kao temeljnu osnovu za sve aspekte i faze naše interakcije. Postarat ćemo se da preživjela/i dobiju potpune, jasne i iskrene informacije o našoj pripadnosti i cilju, našoj metodologiji, kao i o njihovim opcijama, pravima i rizicima, uključujući informacije o povjerljivosti i onemogućavanju identifikacije, korištenju, dijeljenju ili objavljivanju njihovih podataka. Te informacije ćemo preživjeloj/om pružati u razumljivom i pristupačnom obliku kako bismo im omogućili da donesu informiranu odluku o tome da li da se upuste u interakciju s nama, kao i pod kojim uslovima. Jasno ćemo staviti do znanja preživjelima da mogu pauzirati ili prekinuti svaku interakciju s nama, kao i odlučiti da ne odgovore na bilo koje konkretno pitanje. Poštovat ćemo odluku preživjele/og da ne učestvuju ili ne nastave sa učešćem.

2.3 Kontrolu nad svojim informacijama ima preživjela/i: Poštovat ćemo i podržati pravo preživjele/og na privatnost, a koja podrazumijeva i kontrolu i autonomiju u pogledu lične historije, identiteta i lika. Štitit ćemo sve lične informacije i podatke (u bilo kojem obliku) preživjele/og kao povjerljive. Nećemo koristiti niti dijeliti te informacije bez njihovog izričitog informiranog pristanka.

2.4 Donošenje odluka uz podršku: U slučajevima gdje mogu postojati ograničenja u pogledu naše mogućnosti da utvrdimo izbor preživjele/og, na primjer uslijed intelektualnih ili kognitivnih poteškoća ili poteškoća u komunikaciji, učinit ćemo razumnu prilagodbu⁷ da bismo podržali agensnost preživjele/og i njihovo učešće u procesima donošenja odluka koje se zasnivaju na njihovoj volji i željama.

2.5 Proces donošenja odluka kod djece: Podržat ćemo pravo djeteta da učestvuje u procesima donošenja odluka. Provest ćemo stručnu procjenu sposobnosti djeteta da učestvuje (u kojoj se u obzir uzimaju uzrast, zrelost, razvojne sposobnosti, trauma i iskustvo, rod i okruženje/situacija),

pridržavajući se četiri vodeća principa iz Konvencije UN-a o pravima djeteta⁸ i informirati se o tome šta zakon može zahtijevati u pogledu uloge staratelja.

2.6 Smanjite pritiske: Proaktivno ćemo ublažavati faktore koji mogu vršiti pritisak na preživjele u vezi sa dijeljenjem informacija. Ti faktori obuhvataju stvarnu ili percipiranu neravnotežu moći, status, rod ili dob, kao i društvenu etiketu, politizaciju ili uticaj porodice, odnosno zajednice (uz uviđanje da briga za zajednicu može biti i pozitivan motivator za preživjele). Nećemo koristiti nikakvo zakonsko ovlaštenje koje možemo imati da bismo prisiljavali preživjele jer to može nanijeti štetu njima, kao i svim procesima i ishodima ostvarivanja pravde.

2.7 Nemojte nuditi koristi u zamjenu za informacije: Nećemo (direktno ni implicitno) uslovljavati niti obećavati pristup bilo kakvoj pomoći, asistenciji, zaštiti ili drugoj koristi u zamjenu za pristanak preživjele/og da nam pruži informacije. Međutim, nastojat ćemo ukloniti bilo kakve finansijske ili druge troškove za preživjelu/og nastale zbog toga što su nam pomagali. Nećemo poticati niti komercijalizirati pomoć osoba iz okruženja preživjele/og, niti vršiti pritisak ili zahtijevati od preživjele/og da razgovaraju s nama.

2.8 Vodite računa o realnim očekivanjima: Pružat ćemo iskrene i realne informacije preživjelima o načinima na koje će se informacije dobijene od njih koristiti, o predviđenim ishodima (kao i o svim vanjskim faktorima koji mogu uticati na te ishode). Razgovarat ćemo sa preživjelima o njihovim očekivanjima i podržati ih u donošenju odluka zasnovanih na realnim očekivanjima.

2.9 Jasno iznesite ograničenja: Bit ćemo jasni i iskreni prema preživjelima u vezi sa onim što možemo i što ne možemo učiniti, šta možemo zaštititi, a šta ne možemo, kao i o tome gdje su naša lična ograničenja i profesionalne granice. Ako nismo u mogućnosti da prilagodimo svoj pristup tako da odgovara željama preživjele/og, objasnit ćemo zbog čega je tako. Tamo gdje imamo obavezu prijaviti ili podijeliti njihove informacije (kao u slučaju obaveze da se zločin prijavi organima, da se podaci objelodane odbrani ili da se reagira na situacije koje su opasne po život), unaprijed ćemo o tome razgovarati sa preživjelom osobom i dati joj vremena i prostora da odluči da li nam želi nastaviti pružati informacije.

2.10 Uvažavajte povlačenje pristanka: Preživjele ćemo upoznati sa njihovim pravom da u svakom trenutku tokom ili nakon procesa (uključujući tokom bilo kojeg razgovora) povuku pristanak, kao i na koji način nas mogu obavijestiti o tom povlačenju. Bit ćemo jasni u vezi sa tim šta možemo učiniti nakon povlačenja pristanka i nad čim imamo ograničenu kontrolu. Ako dođe do povlačenja pristanka, preduzet ćemo mjere koje smo obećali.

3. PRINCIP. BITI ODGOVORAN/NA I IMATI INTEGRITET

3.1 Odgovornost osoba koje prikupljaju informacije: Razumijemo da izbor preživjele/og ne zamjenjuje odgovorno odlučivanje osoba koje prikupljaju informacije. Jasno nam je da mogu nastati okolnosti u kojima nas naša procjena vlastitih kompetencija, sigurnosti i drugih rizika može navesti da odlučimo da ne nastavimo dalje, čak i kada su preživjela/i spremni prihvatiti te rizike. U takvim okolnostima, ako smo već u kontaktu sa preživjelom/im, razgovarat ćemo s njima o našim bojaznima, razlozima i eventualnim alternativama.

3.2 Dostojanstvo i poštovanje: Podržavat ćemo preživjele uz dostojanstvo, poštovanje, humanost, ljubaznost, uvažavanje te ćemo ih podržavati kao donositelj(ic)e odluka.

3.3 Nemojte stigmatizirati: Ispitat ćemo i suprotstaviti se vlastitim ograničenjima u razumijevanju perspektiva i iskustava mimo svojih, svojim vlastitim preubjeđenjima, strahovima, traumama i okidačima, kao i svojim stavovima, predrasudama i pretpostavkama u vezi sa seksualnim nasiljem i preživjelima. Preživjelima nećemo prenositi nijednu poruku (svojim tonom, riječima, govorom tijela ili drugim postupcima) kojom ih krivimo, posramljujemo, nanosimo im dodatnu štetu, osuđujemo ih, omalovažavamo, patroniziramo, ismijavamo ili pokazujemo nepoštovanje prema njima. Također, nećemo iznositi niti objavljivati nikakve informacije o njima kojima bi se to postiglo.

3.4 Osigurajte tačnost: Provjeravat ćemo da li je naše razumijevanje i predstavljanje prikupljenih informacija ispravno i ne sadrži lažno predstavljanje ili pretpostavke. Kad god je to moguće, provjeravat ćemo tačnost sa preživjelom/im i unijeti sve potrebne ispravke.

3.5 Nemojte iskorištavati preživjele: Nećemo izvlačiti informacije i nećemo se ponašati na instrumentalizujući, eksploatatorski, zlostavljački, uznemirujući način prema preživjelima i nećemo iskorištavati ni njih ni njihove informacije. Preduzet ćemo mjere da spriječimo svaki vid ponovne viktimizacije, seksualnog iskorištavanja ili zlostavljanja i da reagiramo na njih.

3.6 Budite dostojni povjerenja: Nećemo davati obećanja koja možda nećemo moći ispuniti. Jasno nam je da iznevjeravanje povjerenja, uključujući u pogledu povjerljivosti, ima šire posljedice po sigurnost i dobrobit preživjelih, da smanjuje stepen povjerenja u druge i stvara barijere za podršku.

3.7 Ne oštećujte potencijalne dokaze: Nećemo uzimati ili uklanjati originalne dokumente, fizičke predmete ili druge potencijalne dokaze od preživjele/og ili sa lokacije, čak i ako se od nas traži da to učinimo, osim ako imamo ovlaštenje, ako je neophodno da se to učini, ako to možemo sigurno učiniti, ako ne postoji niko ko je u boljoj poziciji ili uloži da to učini i ako imamo mogućnost da upravljamo tim dokazima i zaštitimo njihov integritet.

3.8 Budite odgovorni: Bit ćemo transparentni i odgovorni u vezi sa obavezama navedenim u ovom Kodeksu. Razumijemo potencijalnu štetu za preživjelu/og, njihovu porodicu i zajednicu ako to ne činimo. Priznajemo pravo preživjele/og da se žale, i drugima, na naš rad, a kada budu željeli da se žale direktno nama, saslušat ćemo ih. Bit ćemo otvoreni za povratne informacije kako bismo poboljšali svoj rad.

4. PRINCIP. AKO TIME ŠTO RADITE NE DODAJETE VRIJEDNOST, NEMOJTE TO RADITI

4.1 Donosite odgovorne odluke: Procjenjivat ćemo elemente ovog principa kako bismo podržali odgovorno donošenje odluka o tome da li, kada i kako da radimo ovaj posao. Jasno nam je da za naše samoprocjene mogu biti korisne konsultacije s drugima, kao što su akteri u zajednicama i vanjski stručnjaci, kako bismo pošteno procijenili da li će posao i metode koje planiramo biti sigurni i djelotvorni, te da li će predstavljati dodanu vrijednost za preživjele.

4.2 Koja je naša uloga i cilj? Bit ćemo iskreni i jasni u vezi sa našim ciljem i ulogom, ograničenjima i granicama naše uloge, razlogom za prikupljanje informacija od preživjelih, vrstom informacija koje su nam potrebne od koga i u kojem obliku, načinom na koji namjeravamo koristiti informacije, kao i s kim i u koju svrhu ih možemo dijeliti.

4.3 Da li postoje alternativni izvori? Tražit ćemo alternativne izvore informacija o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom i postavljat ćemo sebi pitanje da li naše ovlaštenje ili cilj zaista traže od nas da razgovaramo sa preživjelima i da koristimo informacije dobijene od njih. Jasno nam je da pronalaženje alternativnih izvora za prikupljanje informacija direktno od preživjelih uklanja potencijalni rizik za preživjele, osobe iz njihovog okruženja i za nas same, sklanja pritisak sa preživjelih i ostavlja im više prostora za odluku da li da učestvuju.

4.4 Da li su naši planirani ishodi realni? U ovaj posao ćemo se upuštati samo u slučajevima gdje je realno da se naš cilj može ostvariti u postojećem okruženju i sa našim resursima, vremenom i znanjem, bez nanošenja štete.

4.5 Da li dodajemo vrijednost? Iskreno ćemo razmisliti o tome koju dodanu vrijednost ili korist naš rad ili postupci mogu donijeti preživjelima. Razgovarat ćemo o tome sa preživjelima. S poslom ćemo nastaviti samo ako može donijeti takvu dodanu vrijednost. Jasno nam je da neke preživjele motivira dodana vrijednost koju naš posao može donijeti njihovim porodicama, zajednicama ili grupama.

4.6 Odmjerite dodanu vrijednost u odnosu na rizike: Pažljivo ćemo odmjeravati svaku potencijalnu dodanu vrijednost u odnosu na naše poimanje rizika. Osmislit ćemo fleksibilne metodologije koje smanjuju rizik i odgovaraju svrsi.

4.7 Preispitajte uzročnike loše prakse: Kritički ćemo ispitati svaki pritisak ili opravdanje „hitnosti“, „javnog interesa“, kvantitativnih ciljeva, „prevencije“ ili drugih takvih motiva za pristupanje poslu u situacijama u kojima ga ne možemo uraditi na siguran, djelotvoran i etički način.

4.8 Minimizirajte rizik izloženosti: Pitat ćemo preživjelu/og o ranijim razgovorima ili dijeljenju informacija i razgovarati o rizicima nastavka rada i alternativnim opcijama za preživjelu/og. Ti rizici obuhvataju nastanak nedosljednih priča koje mogu narušiti pravo preživjele/og na pristup pravdi, kao i dodatno izlaganje potencijalnoj ponovnoj traumatizaciji, gubitku privatnosti i stigmati. Razgovarat

ćemo sa preživjelom/im o pristupu ranijim izjavama kao opciji ili alternativni ponovnom razgovoru. Ako preživjela/i odluče pristupiti razgovoru, proaktivno ćemo minimizirati rizike ponovnog razgovora.

4.9 Dijeljenje informacija: Razgovarat ćemo sa preživjelom/im o tome da li žele dijeliti svoje informacije sa drugim akterima od povjerenja kako bi se izbjeglo dupliranje prikupljanja informacija ili izlaganje dodatnoj traumi ili drugim rizicima od dodatnih direktnih interakcija. Osigurat ćemo da svaka odluka preživjele/og da dijele informacije bude zasnovana na informiranom pristanku, podržana i informirana procjenom rizika i implementirana sigurno, djelotvorno i u skladu sa željama preživjele/og.

4.10 Minimizacija podataka: Prikupljat ćemo, čuvati i koristiti lične podatke preživjele/og, uključujući digitalne informacije, samo ako je to opravdano jasnim ciljem, neophodno za ostvarivanje tog cilja i proporcionalno sa mogućnošću ostvarivanja tog cilja, te ako možemo zaštititi te podatke.

PRINCIPI PRIPREME

Ovi principi se trebaju primjenjivati tokom pripreme faze prije prikupljanja informacija i trebaju se revidirati tokom faza implementacije. Ovi principi su neodvojivi od svih ostalih principa.

5. PRINCIP. PRIPREMA JE TEMELJ

5.1 Priprema prije svega: Obavit ćemo temeljito planiranje i procjene rizika te osigurati postojanje potrebnog znanja, kapaciteta, tima, politika i procedura prije nego što počnemo prikupljati informacije, pogotovo prije interakcije sa preživjelima. To je ključni temelj za poštovanje prava preživjelih, kao i za sigurne, dostižne, etičke i djelotvorne ishode.

5.2 Pobrinite se da budete fleksibilni za izbore preživjele/og: Pripremit ćemo metodologiju i tim koji su fleksibilni u maksimalnoj mogućoj mjeri kako bismo podržali izbore preživjelih u vezi sa načinom na koji će saradivati sa nama, gdje i sa kim (rod, starost, pripadnost itd.).

5.3 Procijenite i ublažavajte rizike: Na osnovu poznavanja i razumijevanja konteksta, utvrdit ćemo i procijeniti sve potencijalne rizike za one koji su uključeni, kao što su pojedinačne preživjele osobe, njihove porodice i zajednice, mi sami i drugi koji su uključeni u proces. Procijenit ćemo opće i specifične rizike za pojedince i situacije, kao što su povjerljivost, sigurnost, dobrobit, socijalne reperkusije i stigma, kao i zakonska prava.⁶ Svjesni smo da ovaj proces trebaju informirati osobe koje su kompetentne za pitanja kao što su rod, djeca i komunikacija, te sigurnost podataka, fizička i druga sigurnost. Ako pristupimo radu s pojedinačnim preživjelima, tražit ćemo i mišljenje preživjelih o njihovim rizicima. Nećemo pristupiti poslu ako se rizici ne mogu ublažiti na odgovarajući način. U svakom aspektu svog rada vodit ćemo se tom procjenom i mjerama za ublažavanje rizika. Procjene ćemo revidirati onoliko često koliko bude potrebno.

5.4 Interakcije sa udaljenosti: Postarat ćemo se da razumijemo jedinstvene izazove i rizike internetske i drugih interakcija sa preživjelima koje se odvijaju na daljinu. Tu spadaju izazovi u vezi sa pripremanjem, komunikacijom i sigurnošću podataka, pristupom preživjelih tehnologiji, provjerom onih koji nam pomažu na lokaciji preživjele/og, uključujući posrednike i prevoditeljice/prevodioce, praćenjem dobrobiti i stepena ugodnosti preživjele/og, kao i pružanjem sigurnih sistema za reagiranje u hitnim situacijama na lokaciji preživjele/og. Priznajemo ozbiljne rizike koje za sobom mogu povlačiti razgovori na daljinu sa preživjelima koje/i mogu biti pod povećanim rizikom od štete, što uključuje i djecu. Ako ne možemo na odgovarajući način riješiti te izazove i rizike, nećemo pristupiti interakcijama na daljinu.

5.5 Svijest o tome ko još prikuplja informacije: Saznat ćemo ko još prikuplja informacije od preživjelih ili o njima i u koju svrhu, kako bismo razmotrili da li je naš rad potreban i da li će dodati vrijednost, te kao temelj za koordinaciju i saradnju.

5.6 Svijest o dostupnoj podršci: Identificirat ćemo usluge, tačke pristupa i grupe preživjelih i aktere (formalne i neformalne) za podršku preživjelima, uključujući, kao minimum, medicinske, psiho-socijalne, zaštitne usluge, kao i zastupnike preživjelih i druge pravne usluge. Ako su dostupni postojeći spiskovi tih aktera i pristupnih tačaka („mapiranja“), razmotrit ćemo ih. Procijenit ćemo da li su dostupni, sigurni, povjerljivi, djelotvorni i pogodni za preživjele različitih starosnih dobi, invaliditeta, roda itd. Identificirat ćemo i smanjiti barijere u pristupu podršci za preživjele kad god je to moguće.

5.7 Koordinacija i saradnja: Prepoznamo važnost koordinacije i saradnje između više sektora kako bi se spriječio nanošenje dodatne štete, prekomjerno izlaganje preživjelih i negativni uticaji na njihova prava koji proističu iz kumulativnih efekata našeg rada. Uvijek kada je primjereno, obratit ćemo se drugima koji rade na istim problemima, uključujući humanitarne aktere i organizacije koje djeluju u zajednicama, kako bismo potražili načine da radimo zajedno na siguran način ili da smanjimo rizike uzajamnog podrivanja posla koji obavljamo.

5.8 Priprema za neočekivano objelodanjivanje: Razumijemo da osoba može odlučiti da objelodani seksualno nasilje u trenutku kada to ne očekujemo ili ne namjeravamo pitati o tome. Pripremit ćemo se za tu mogućnost.

5.9 Omogućite naknadno praćenje: Razumijemo da komunikacija između preživjelih i osoba koje prikupljaju informacije nakon njihove interakcije može biti kritična iz razloga kao što su dijeljenje eventualnih problema u pogledu sigurnosti proisteklih iz nje, povlačenje ili obnavljanje pristanka i davanje povratnih informacija preživjelima o napretku i ishodima. Nastojat ćemo uvesti djelotvoran i siguran način komunikacije. Ako to ne budemo mogli uraditi, unaprijed ćemo razgovarati sa preživjelima o razlozima. Kod djece koja su pretrpjela nasilje, preduzet ćemo specifične mjere da omogućimo kontakt sa starateljem djeteta, uz podršku stručnjaka za zaštitu djece kad god je to moguće.

5.10 Obavijestite svoj tim i partnere: Obavještavat ćemo i nadgledati svoj tim i one koji djeluju u naše ime (uključujući sve partnere) u pogledu priprema i sigurnih, etičkih i djelotvornih procesa kojima se poštuje ovaj Kodeks.

6. PRINCIP. POZNAVATI I RAZUMIJEVATI KONTEKST

6.1 Upoznajte se sa kontekstom: Postarat ćemo se da naš tim i oni koji postupaju u naše ime svoj rad zasnivaju na dobrom razumijevanju konteksta u kojem se sistematično i seksualno nasilje povezano sa sukobom dogodilo i neposrednog okruženja preživjelih. Identificirat ćemo pozitivne i negativne, direktne i indirektno uticaje elemenata ovog Principa na preživjele, njihove porodice i zajednice, kao i na naš rad, i postarat ćemo se da to razumijevanje bude temelj za našu pripremu i rad.

6.2 Pobrinite se da razumijete kulturu: Identificirat ćemo relevantne kulturne i društvene norme, stavove, tradicije, obrede i običaje, kao i stavove o djeci, njihovom donošenju odluka i uzrastu kada se smatraju odraslima.

6.3 Pobrinite se da razumijete rod: Procijenit ćemo rodnu dinamiku, norme, nasilje i nejednakosti te razumjeti na koji način oni stvaraju rizike od ponovne viktimizacije i barijere pružanju podrške preživjelima i drugim pravima.

6.4 Pobrinite se da razumijete stigmatu prema sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom i preživjelima: Identificirat ćemo, procijeniti rizike i ublažiti štetne nesporazume, pretpostavke, stavove i ponašanja (poznate kao „stigma“) u zajednicama u vezi sa seksualnim nasiljem i preživjelima.

6.5 Identificirajte dinamiku zajednice: Analizirat ćemo grupnu dinamiku oko preživjele/og, kao što su strukture moći, nadmetanje za resurse, politizacija pravde, motivacije posrednika, kontrolori prolaza (oni koji kontroliraju ili utiču na pristup preživjelima), osnažujući uticaji i činoci koji ušutkuju, vrše pritisak na preživjele i njihove porodice ili im nanose štetu.

6.6 Prepoznajte individualne, kombinirane i kolektivne štete: Analizirat ćemo različite povezane štete koje izaziva sistematično i seksualno nasilje povezano sa sukobom kod pojedinaca/ki i kolektivno kod grupa kao što su porodice i zajednice, kao i to kako se štete usložnjavaju kroz višestruke oblike diskriminacije.⁶

6.7 Upoznajte se sa zakonima i praksama: Upoznat ćemo se sa relevantnim formalnim i neformalnim zakonima i praksama (uključujući i rodovske sisteme). Ti zakoni i prakse mogu, na primjer, osigurati puteve do sudskih postupaka za preživjele, diskriminacije ili perpetuirane diskriminacije, kriminalizirati preživjele zbog onoga što se dogodilo, propustiti prepoznati preživjelu/og kao žrtvu zločina ili zakonski zahtijevati da prijavimo informacije o zločinima organima vlasti. O tome ćemo razgovarati sa

preživjelom/im prije nego što podijele ono što im se dogodilo kako bi mogli odlučiti da li, i na koji način, da pristupe postupku.

6.8 Pobrinite se da razumijete odgovarajuću komunikaciju i interakcije: Radit ćemo na razumijevanju značaja i uticaja svih oblika komunikacije i interakcija u kontekstu, osiguravajući rodnu, starosnu, socijalnu, kulturnu i kontekstualnu osjetljivost i poštovanje, kao i u pogledu invaliditeta. Identificirat ćemo i koristiti inkluzivne vidove komunikacije kojima se ne nanosi šteta i koji su odraz identiteta preživjelih, te poštovati socijalne norme i prakse kojima se ne nanosi šteta. Također ćemo nastojati razumjeti kulturne i druge aspekte komunikacije, uključujući manirizme, pogrdne termine, uobičajene izraze i eufemizme i jezičke nedostatke u vezi sa sistematičnim i seksualnim nasiljem povezanim sa sukobom ili preživjelom/im.

6.9 Minimizirajte negativne posljedice: Utvrdit ćemo rizike i minimizirati sve negativne posljedice svog rada u zajednici.

6.10 Trajna podrška zajednice: Prepoznajemo važnu ulogu grupa od povjerenja u zajednici i sistema podrške koji djeluju u zajednici za dalju podršku preživjelim, izgradnju odnosa povjerenja, osnaživanje preživjelih i bavljenje negativnim stavovima u zajednici prema preživjelim. Te grupe mogu obuhvatiti mreže preživjelih, ženske organizacije, LGBTQI+ organizacije, organizacije za djecu i organizacije za osobe s invaliditetom. Kad god je primjereno, nastojat ćemo sarađivati sa tim grupama.

7. PRINCIP. GRADITI SISTEME, KOMPETENCIJU I PODRŠKU

7.1 Odgovornosti i podrška institucija: Svjesni smo da ovaj posao ne radimo sami. Većina nas radi u organizacijama ili za njih. Ovaj Kodeks ćemo u organizacijama implementirati kroz liderstvo i posvećenost, politike, procese i pronalaženje resursa, između ostalog i u vezi sa konsultantima.

7.2 Odgovorno radite kao samostalni akteri: Kada radimo samostalno i ne možemo se osloniti na podršku institucija, nastojat ćemo osigurati da se naš rad oslanja na postojeće sigurne sisteme i infrastrukturu za podršku, kao i na pojedince i partnere koji dijele naše obaveze prema ovom Kodeksu.

7.3 Birajte pravi tim i partnere: Sastavit ćemo tim (uključujući prevodioce/prevoditeljice, posrednike, vodiče, organizatore) i birati partnere i druge koji postupaju u naše ime koji dijele našu posvećenost ovom Kodeksu. Također ćemo u obzir uzeti implikacije tog izbora u pogledu raznolikosti, predstavljanja, povjerljivosti, sigurnost i fleksibilnosti.

7.4 Gradite odgovarajuće kompetencije: Ovaj posao ćemo obavljati samo tamo gdje posjedujemo potrebno znanje, pokazane vještine i stavove u našem timu. Te kompetencije obuhvataju senzibilizaciju prema stigmati i seksualnom nasilju, razumijevanje roda, raznolikosti i konteksta, rad sa osobama različitih rodova, invaliditeta i starosnih dobi, informirani pristanak i osnovne vještine upućivanja, prepoznavanje rizika, vještine sigurne komunikacije i razgovora, između ostalog i sa djecom i kada se razgovori odvijaju na daljinu, svijest o traumi i njeno razumijevanje, te zaštitu i čuvanje informacija. Održavat ćemo ažurnost vještina i znanja koje ovaj rad čine sigurnim i djelotvornim za naš planirani cilj.

7.5 Prepoznajte svoja ograničenja: Jasno nam je da kod svake osobe postoje ograničenja u pogledu iskustva, stručnosti i perspektive, kao i njene uloge i ovlaštenja. Iskreno ćemo razmisliti i ostati u okviru granica svog znanja, vještina i razumijevanja. Van naših ograničenja, savjetovat ćemo se i sarađivati sa drugima, kao što su stručnjaci/stručnjakinje za traumu, sigurnost i djecu.

7.6 Razgovor sa djecom koja su preživjela nasilje: Imajući u vidu povećane rizike od nesigurnog i neefikasnog razgovora s djecom, sa djecom koja su preživjela nasilje razgovarat ćemo samo ako posjedujemo i koristimo dokazanu kompetentnost, vještine i iskustvo u radu sa djecom (prilagođene njihovom uzrastu, razvojnim sposobnostima, rodu i potrebama). Ako nemamo te kompetencije u svom timu, nastojat ćemo da ih steknemo ili da pronađemo druge koji ih imaju, kako bi djeca koja žele učestvovati to mogla učiniti na siguran i djelotvoran način.

7.7 Osigurajte odgovarajuću podršku: Radu ćemo pristupiti samo kada postoji odgovarajuća, dostupna podrška koja može odgovoriti na potrebe preživjelih. To obuhvata medicinsku i psihosocijalnu zaštitu i pravnu pomoć. O tim opcijama ćemo razgovarati sa preživjelom/im i pomoći im da budu upućeni takvoj pomoći ako tako odaberu. U slučaju akutnih potreba, prioritet ćemo dati pristupu

i upućivanju u odnosu na naš rad. Postavit ćemo jasan plan hitnog pristupa pomoći kako bi ona mogla biti dostupna prije, tokom ili nakon naše interakcije sa preživjelim/im.

7.8 Gradite zaštitu povjerljivosti: Uvest ćemo protokole i mjere povjerljivosti kako bismo zaštitili informacije, privatnost i sigurnost preživjelih, uključujući posebno vođenje računa o sigurnosti kompletne digitalne komunikacije, upravljanja podacima i njihovog čuvanja.

7.9 Kontinuitet i dosljednost: Nastojat ćemo osigurati da ista osoba komunicira sa preživjelima kako bismo očuvali povjerenje i nivo ugodnosti, kao i minimizirali rizike koji mogu prosteći iz promjene osoblja. Razgovarat ćemo sa preživjelim/im o svakom zahtjevu za promjenom osoblja ili osobe za kontakt i poštovat ćemo njihov zahtjev.

7.10 Upravljajte rizicima vikarijske traume: Osigurat ćemo uvođenje mjera za minimiziranje štetnih efekata našeg rada na nas same, naš tim i druge na koje on utiče. Osigurat ćemo osnovnu obuku o znacima i simptomima traume, vikarijske traume, zamora od saosjećanja i sagorijevanja, te osigurati institucionalne i timske protokole podrške i sigurne metode rada. Uključit ćemo mjere za upravljanje tim rizicima kada ljudi rade izvan tinskog ili uredskog okruženja, uključujući rad na daljinu.

PRINCIPI IMPLEMENTACIJE

Ovi principi se trebaju primjenjivati kada počnemo prikupljati informacije. Međutim, ovi principi su neodvojivi od svih ostalih principa.

8. PRINCIP. PRIKUPLJATI INFORMACIJE IZ DRUGIH IZVORA

8.1 Tražite informacije o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom koje ne dolaze od preživjelih i nisu o njima: Jasno nam je da korisne informacije o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom ne potiču uvijek od preživjele/og. Nastojat ćemo prikupiti i koristiti te informacije o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom iz širih izvora (kao što su statistika, stručni izvještaji ili analiza i informacije o počiniteljima) jer te informacije predstavljaju manji rizik za preživjele i mogu ublažiti pretjerano oslanjanje na informacije od preživjelih ili o njima.

8.2 Tražite izvore reprezentativnih informacija: Shvatamo da činjenice ko smo, šta tražimo i kako i gdje tražimo mogu unijeti štetne predrasude i slijepe tačke u informacije do kojih dođemo. Također nam je jasno da ograničenja dostupnosti informacija dovode do sličnih predrasuda, na primjer kroz cenzuru, nejednakosti, socijalnu marginalizaciju, nesigurnost i tehničke faktore. Nastojat ćemo minimizirati te rizike.

8.3 Prepoznajte prava i rizike povezane sa informacijama koje se pribave iz indirektnih izvora: Jasno nam je da prikupljanje, dobivanje ili korištenje informacija pribavljenih iz indirektnih izvora od preživjelih ili o njima ima implikacije po privatnost, kao i zakonske i sigurnosne implikacije, čak i kada se radi o informacijama koje se nalaze u javnom domenu, u arhivama ili se mogu preuzeti iz internetskih (javnih i nejavnih) izvora. Razumijemo da se Kodeks odnosi i na prikupljanje i korištenje tih informacija.

8.4 Potvrdite namjeru preživjele/og: Nastojat ćemo potvrditi informacije o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom pribavljene iz indirektnih izvora (uključujući fotografije ili videosnimke preživjelih), što podrazumijeva i to gdje, kada i na koji način su informacije prikupljene, kao i kada i za kakvo korištenje su preživjela/i dali pristanak, kakva je početna namjera ili želja u vezi sa naknadnim korištenjem ako su preživjela/i to naveli. Ako ne možemo potvrditi pristanak ili namjeru preživjele/og da se njihove informacije koriste za naš cilj, nećemo koristiti niti dijeliti te informacije ako ne možemo na odgovarajući način ublažiti prateće rizike i štete.

8.5 Ne podrivajte povjerenje u humanitarne službe: Poštovat ćemo značaj povjerljivosti i povjerenja u pružanje pomoći i brige za preživjele i nećemo tražiti ili vršiti pritisak na službe podrške da dijele informacije ako preživjela/i nisu pristali na to.

9. PRINCIP. IZDVOJITI VRIJEME, NAPRAVITI PROSTOR

9.1 Budite spremni: Razumijemo da rad sa preživjelim/im zahtijeva da budemo spremni slušati s nepodijeljenom pažnjom i otvorenog uma bez pretpostavki ili osuđivanja, bez naših reakcija koje utiču

na interakciju, te spremni za izgradnju povjerenja i prepuštanje kontrole preživjelom nad načinom na koji žele ispričati svoju priču. Ako nemamo takav stav, nećemo se upuštati u posao u tom trenutku.

9.2 Umanjite pritisak vremena: Nastojat ćemo otkloniti vremenske pritiske kako bismo promovirali dobrovoljno i informirano donošenje odluka, te omogućili preživjelim da dijele svoje informacije na način i tempom kojim to žele. Razumijemo da, podjednako kao užurbane interakcije, i dugotrajne interakcije mogu biti oblik pritiska i dovesti do nelagode kod preživjelih, pogotovo kod djece. Ako postoje bilo kakvi fiksni rokovi kojih preživjela/i trebaju biti svjesni da bi mogli ostvariti svoja prava, o tome ćemo s njima razgovarati.

9.3 Stvorite okruženje podrške: Stvorit ćemo podržavajuće, fizički i psihički sigurno okruženje za lične interakcije i interakcije na daljinu, koje je pristupačno i osjetljivo u pogledu roda, starosti, invaliditeta, društva, kulture i konteksta. To je temeljna osnova za izgradnju povjerenja, prepričavanje doživljenog i donošenje odluka preživjelih.

9.4 Osigurajte privatnost: U dogovoru sa preživjelom/im, organizirat ćemo privatni, diskretan, pristupačan i siguran prostor za lični susret ili susret na daljinu te minimizirati rizik od toga da nas neko posmatra (uključujući prilikom dolaska ili odlaska sa lokacije), čuje ili prekine. Imamo u vidu da pravo preživjele/og na privatnost obuhvata svu komunikaciju i kontakt sa njima, uključujući i komunikaciju prije i nakon sastanka.

9.5 Ko prisustvuje razgovoru: Nastojat ćemo smanjiti broj osoba prisutnih tokom razgovora. Unaprijed ćemo razgovarati sa preživjelom/im o tome ko bi po njihovoj želji trebao biti prisutan i ko iz našeg tima može učestvovati (navodeći informacije o njihovim ulogama, rodu, starosti i pripadnosti). Ako ne možemo ispoštovati izbor preživjele/og, uključujući osobu koja pruža podršku, staratelja ili pravnog zastupnika koji će biti prisutan, razgovarat ćemo o razlozima za to sa njima i poštovat ćemo njihov izbor ako odluče da ne nastave.

9.6 Kao prioritet postavite sigurnosti i kvalitet u odnosu na kvantitet: Nećemo dovoditi u pitanje kvalitet, sigurnost ili dobrobit zbog pritiska da obavimo određeni broj razgovora.

9.7 Imajte razumijevanje za odložena i djelimična objelodanjivanja: Shvatamo i poštujemo da sposobnosti i odluci preživjele/og da dijele informacije doprinose povjerenje, vrijeme i iscjeljenje, te da stoga one mogu dolaziti u fazama, s vremenom i kroz različite interakcije. Jasno nam je da nedosljednosti u priči mogu biti prirodna posljedica traume, pamćenja, stigme, straha, pritiska, kulture, postavljenih pitanja, tumačenja i percepcije slušaoca/slušateljice u vezi sa rečenim. Nećemo donositi pretpostavke o istinitosti na osnovu tih nedosljednosti koje se prirodno javljaju.

10. PRINCIP. POBRINUTI SE DA INTERAKCIJE BUDU SIGURNE I PUNE POŠTOVANJA

10.1 Vršite procjene i budite na oprezu: Na početku interakcije, ponovno ćemo procijeniti probleme u pogledu sigurnosti, privatnosti, potreba preživjele/og i njihove dobrobiti, sve nedostatke u komunikaciji i sve pritiske na preživjelu/og da pristupe postupku. Te ćemo probleme pratiti tokom cijelog procesa. Pristupit ćemo radu samo kada smo u stanju da u potpunosti razumijemo preživjelu/og i da oni razumiju nas. U to spada vođenje računa da svaka prevoditeljica ili prevodilac kojeg koristimo bude stručan/na za rad na jeziku preživjele/og i na našem jeziku.

10.2 Budite osjetljivi na traumu: Moći ćemo prepoznati i pratiti znakove traume i patnje, kao i znati kada i kako možemo minimizirati potencijalno traumatizirajuće efekte interakcije i reagirati na njih. Razumijemo da trauma može uticati na redoslijed i tempo prisjećanja i razgovora o događajima.

10.3 Poštujte lični prostor: Pazit ćemo da ne zadiremo u fizički prostor preživjele/og.

10.4 Stvorite siguran proces razgovora: Vodit ćemo računa o tome da proces i struktura našeg razgovora budu sigurni i osjetljivi. Vodit ćemo računa o tome da se sva pitanja o sistematičnom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobom postavljaju na siguran način unutar šireg procesa razgovora. Odvojit ćemo vrijeme da završimo razgovor na siguran i pažljiv način i izrazimo zahvalnost preživjelom/im na vremenu i hrabrosti u prepričavanju svog iskustva. Razgovarat ćemo sa preživjelom/im o tome šta mogu očekivati nakon razgovora, o dostupnoj podršci i informacijama o naknadnom praćenju.

10.5 Prepustite preživjeloj/om kontrolu nad načinom pričanja priče: Poštujemo značaj kontrole preživjelih nad načinom na koji će dijeliti ono što im se dogodilo. Napravit ćemo prostor da preživjela/i objasne šta se dogodilo na svoj način i svojim tempom i pažljivo ćemo slušati. Vodit ćemo računa o tempu i tonu svojih pitanja. Nećemo požurivati preživjele jer to stvara veće rizike od nanošenja štete i ponovne traumatizacije, te od toga da prikupljene informacije budu nepouzdana ili netačne.

10.6 Postavljajte otvorena pitanja: Mi (kao osobe koje vode razgovor i prevode) ćemo koristiti otvorena pitanja. Svjesni smo potencijalnog štetnog uticaja zatvorenih pitanja na preživjelu/og i na tačnost i detalje informacija koje se prikupljaju na taj način. Takva pitanja ćemo koristiti samo u izuzetnim okolnostima.

10.7 Kontekstualizirajte sistematično i seksualno nasilje povezano sa sukobom: Shvatamo da se sistematično i seksualno nasilje povezano sa sukobom ne događa izolirano od drugih vidova prestupa i povreda. Bit ćemo pažljivi i poštovat ćemo ako preživjela/i odluče govoriti o drugim prestupima ili povredama koje su možda doživjeli ili kojima su svjedočili.

10.8 Ne postavljajte pitanja bez potrebe: Nećemo postavljati pitanja niti pokušavati izvući eksplicitne, osjetljive ili slikovite detalje seksualnog nasilja kada nam oni nisu konkretno potrebni u ovu svrhu. Ako nam je ta vrsta informacija potrebna, objasniti ćemo razloge preživjeloj/om i poštovat ćemo njihovu odluku da li da odgovore. Također, nećemo se fiksirati na takve detalje prilikom prezentiranja ili pripreme izvještaja o onome što se dogodilo preživjeloj/om i nećemo ih senzacionalizirati.

Ključni koncepti definirani za potrebe ovog Kodeksa

¹ **„Preživjele/i“ i/ili „žrtve“:** U Kodeksu se koristi pojam „preživjela/i“ jer se taj termin najčešće smatra osnažujućim. Termini „žrtve“ i „preživjele/i“ mogu imati različito značenje u različitim kontekstima i na različitim jezicima, a oni koji su pretrpjeli nasilje mogu preferirati jedan termin u odnosu na drugi, ili nijedan. Osobe u okruženju preživjelih moraju poštovati i koristiti njihov izbor identiteta. Važno je shvatiti da neke žrtve ne prežive nasilje. Iako je Kodeks usmjeren na rad s onima koji su preživjeli, aspekti Kodeksa također se odnose na zaštitu privatnosti i prava žrtava koje nisu preživjele.

² **Sistematično i seksualno nasilje povezano sa sukobom:** Radi se o širokoj definiciji. Sistematično i seksualno nasilje povezano sa sukobom obuhvata silovanje, seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilni abortus, prisilnu sterilizaciju, prisilni brak, trgovinu ljudima u svrhu seksualnog nasilja i/ili iskorištavanja i bilo koji drugi oblik seksualnog nasilja uporedive težine počinjen protiv bilo koje osobe gdje je to ponašanje direktno ili indirektno povezano s oružanim sukobom. Obuhvata i takve radnje tokom mirnodopskih ili prijelaznih faza kada su dio sistematičnog, represivnog, strukturiranog ili političkog nasilja, kao i kada se to nasilje koristi za teroriziranje i uništavanje zajednica. Sistematično i seksualno nasilje povezano sa sukobom obuhvata, između ostalog, seksualno nasilje koje spada u međunarodne zločine genocida, zločine protiv čovječnosti ili ratne zločine.

³ Kao što je definirano u Konvenciji UN-a o pravima djeteta iz 1989. godine.

⁴ **Rod:** U ovom Kodeksu, termin „rod“ se odnosi na definiciju po članu 7(3) Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda: dva spola, muški i ženski, u kontekstu društva. Ova definicija prepoznaje društvenu konstrukciju roda, kao i prateće uloge, ponašanja, aktivnosti i svojstva koja se pripisuju ženama i muškarcima, kao i dječacima i djevojčicama. Štetni rodni narativi nesrazmjerno utiču na žene i djevojčice. Međutim, štetni rodni narativi također utiču, na primjer, na osobe koje su nebinarne ili rodno nekonformne, osobe različitih seksualnih orijentacija, rodni identiteta, rodnog izražavanja, spolnih karakteristika, kao i na muškarce i dječake.

⁵ Iako akronim **LGBTQI+** (lezbijke, gejevi, biseksualne, transrodne, queer i/ili osobe koje se preispituju, interspolne i druge osobe koje imaju nenormativni rodni identitet ili seksualnu orijentaciju) obuhvata širok raspon pojedinaca i pojedinki, on nije sveobuhvatan niti predstavlja univerzalno standardan akronim.

⁶ Ljudi su kompleksna, dinamična bića sa višestrukim, preklapajućim i promjenjivim karakteristikama, svojstvima i identitetima. Često se suočavaju s više oblika diskriminacije te trpe uticaje situacijskih faktora kao što su sukob, raseljenost, siromaštvo, pandemija i bolest, i uslijed njih, ili iz drugih razloga, suočavaju se sa sigurnosnim, zdravstvenim, pravnim i drugim rizicima. Razumijevanje tih faktora može nam pomoći da bolje razumijemo preživjelu osobu, povrede koje je pretrpjela, rizike, izazove i barijere s kojima se suočava, njena prava i želje,

kao i njene potrebe u pogledu podrške, te nam pomaže da prilagodimo svoje planove i pristupe na odgovarajući način.

Takve ***karakteristike, svojstva i identiteti*** i povezani ***oblici diskriminacije*** s kojima se preživjeli mogu suočiti obuhvataju: starosnu dob (uključujući nivo zrelosti, razvojne sposobnosti), spol i rod (uključujući rodni identitet i izražavanje (uključujući transrodne, nebinarne i rodno nekonformne osobe), seksualnu orijentaciju, spolne karakteristike (uključujući inter spolne osobe), rasu, religiju, nacionalno porijeklo, socijalno porijeklo, etničku pripadnost (uključujući autohtone grupe, kulturu i tradicije), invaliditet, porodičnu situaciju ili status, status rođenja, socio-ekonomsku klasu, kastu ili status, zdravstveno stanje ili status, državljanstvo, izbjeglički, migrantski ili drugi rezidencijalni status, obrazovanje i pismenost, pravni status i politička uvjerenja, stavove ili pripadnost. Ova lista nije sveobuhvatna. Preživjeli se često suočavaju s višestrukim, složenim oblicima diskriminacije. Kada se višestruki oblici diskriminacije i nejednakosti preklapaju, oni se nazivaju „***intersekcijski faktori***“.

⁷ Pojam ***razumna prilagodba*** znači „potrebne i odgovarajuće izmjene i prilagodbe koje ne nameću nerazmjernan ili neprimjeren teret, potrebne u konkretnom slučaju, kako bi se osiguralo da osobe s invaliditetom ravnopravno s drugim osobama uživaju i koriste sva ljudska prava i osnovne slobode“ (član 2, Konvencija o pravima osoba s invaliditetom iz 2006).

⁸ ***Četiri vodeća principa*** definirana u Konvenciji UN-a o pravima djeteta:

- **Nediskriminacija** (član 2): „Osigurati ćemo da tokom našeg rada djecu ne izlažemo nijednom obliku diskriminacije. Radit ćemo sa djecom bez obzira na roditelje ili zakonskog staratelja djeteta, njihovu rasnu pripadnost, boju kože, spol, jezik, religijsku pripadnost, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, siromaštvo, invaliditet, rođenje ili drugi status.“
- **Najbolji interesi djeteta** (član 3): „Osigurati ćemo da se u svim postupcima i odlukama koje utiču na djecu u vidu imaju prvenstveno najbolji interesi djeteta.“ Da bi se najbolji interesi djeteta doveli u ravnotežu sa drugim razmatranjima, neophodan je pristup u dva koraka.
- **Pravo na život, preživljavanje i razvoj** (član 6): „Osigurati ćemo da naš rad sa djecom ne ometa djetetovo pravo da se razvija na optimalan način: fizički, mentalno, duhovno, moralno i društveno. Preduzet ćemo odgovarajuće procjene rizika i sve napore da ublažimo svaki rizik po život, preživljavanje i razvoj djeteta, između ostalog i kroz pružanje odgovarajućeg odgovora i podrške.“
- **Pravo na izražavanje stavova i njihovo uvažavanje** (član 12): „Priznajemo da dijete koje je sposobno formirati svoje stavove ima pravo na slobodno izražavanje tih stavova po svim pitanjima koja utiču na njega. Nastojat ćemo da dijete uključimo u proces u najvećoj mogućoj mjeri i dat ćemo težinu stavovima djeteta u skladu s njegovim uzrastom i zrelošću. Također priznajemo da pravo djeteta na učestvovanje uključuje i pravo na dobivanje informacija i savjeta na način koji je senzibiliziran na djecu i prepoznaje njihove razvojne sposobnosti.“